

# Smagen af køn

## *En gastrofeministisk læsning af Ainslie Hogarths Motherthing*

Søde og sarte smage er feminine, stærke og kraftige smage er maskuline. Sådan lyder en kønsstereotyp associering af køn og smag (Gasiorska et al., 3). På trods af sin store betydning fremhæves køn sjældent som en afgørende faktor for, hvordan smag opstår. Mens både kulturstudier og feministiske samt skønlitterære madstudier (Probyn; Avakian og Haber; Shahani; Lee Brien og Piatti-Farnell) har behandlet gennemskæringen af køn og mad, mangler der et blik for, hvordan netop smag – i grænsefeltet mellem krop og kultur – kan understøtte en feministisk kritik af kønsnormer knyttet til alt fra madlavning i hjemmet til aktuelle samfundsdebatter om madkulturers klimabelastning og sociale bæredygtighed.

I denne artikel vil jeg demonstrere det kritiske potentiale i at læse smag og køn sammen med udgangspunkt i canadiske Ainslie Hogarths (f. 1985) hjemmehorrorroman *Motherthing* (2022). Jeg vil igennem en treleddet værkanalyse med fokus på hovedpersonens forhold til sig selv, sine kollegaer og sin mand argumentere for, at smagene i *Motherthing* udtrykker en *gastrofeministisk* kritik af både traditionelle og senmoderne kønsnormer. Som baggrund for analysen redegør jeg for sammenhænge mellem køn og smag, herunder afsky og appetit, som spiller en stor rolle for handlingen i *Motherthing*. Efter analysen perspektiverer jeg til, hvordan etableringen af en gastrofeministisk litteraturkritik vil kunne bruges til at afdække hidtil ubehandlede sammenhænge mellem køn, smage og bæredygtighed i dansk klimalitteratur.

Gastrofeminisme er et fremspirende forskningsfelt. Dets ophavskvinder, Debbarati Sen, Ishita Dey og Sohni Chakrabarti, definerer det således: “Gastrofeminism captures women’s multifarious struggles for power within spaces and places as well as their unique modes of resistance to patriarchal suppositions of women’s labor and food work” (Chakrabarti et al., 1). Formålet med feltet, står der videre, er at gentænke rammerne for kønnede relationer og inspirere til hverdagslig modstand mod kønsspecifikke normer for hjemlighed igennem teknologisk innovation knyttet til madlavning, spisning og repræsentation af mad (Chakrabarti et al., 1). Med

sidste del af definitionen lader gastrofeminismens ophavskvinder feltet overlappe med teknofeminismens kritiske blik på samfundets og teknologiens gensidige konstituering (Wajcman), mens første del synes direkte sammenfaldende med de feministiske madstudiers fokus på “how women reproduce, resist, and rebel against gender constructions as they are practiced and contested in various sites” (Avakian og Haber, 2). Overlappene kan give anledning til spørgsmålet om, hvorvidt gastrofeminisme overbeviser som selvstændigt felt.

I artiklen anvender jeg en skærpet forståelse af *gastrofeminisme* som *smagsfeminisme*. Når jeg gør det, sætter jeg lighedstegn mellem “gastro” – afledt af *gaster*, græsk for “mave” – og “smag” og lægger mig op ad Martin Marchman Andersens definition af “gastronomi som læren om smag og smagsoplevelser” (Mouritsen, 1). Min forståelse af gastrofeminisme er desuden inspireret af Allison og Jessica Hayes-Conroys kropsfølelspolitik i “Taking Back Taste: Feminism, Food and Visceral Politics” (2008), der fremhæver forbindelsen mellem smag, køn og sociopolitisk hverdagsliv, samt Kristin Hunts *Gut Knowledges* (2024), hvori Hunt argumenterer for, at forestillinger om indtag af mad giver adgang til en “honest multisensory consideration of the present” (s. 31). Hos Hunt og Hayes-Conroy opstår smag i et sammenflettet felt mellem krop og samfund og kan derigennem give et unikt indblik i, hvordan køn og identitet påvirkes af og påvirker samfund og sociale dynamikker. Jeg placerer min gastrofeministiske undersøgelse af Ainslie Hogarths *Motherthing* i dette felt, fordi romanens kønskritik formuleres igennem forestillinger om smag.

*Motherthing* handler om det unge par Abby og Ralph, der flytter ind hos Ralphs syge mor Laura for at passe hende. Kort efter begår Laura selvmord, og hun begynder bogstaveligt talt at besøge Ralph. I forsøget på at mane svigermoren væk tilbereder Abby traditionelle canadiske retter til sin mand. Ralphs appetit er dog pist væk, og han synker ned i en depressiv tilstand, samtidig med at desperationen efter at fordrive Lauras ondsindede spøgelse får Abby til at opsøge en synsk kvinde. Hun byder Abby at tilberede et særligt måltid – og mens horroren indtil da er udsprunget af Abbys formørkede tanker og grafiske forestillinger om at spise andre mennesker, bliver forestilling nu til virkelighed. Abby dræber og tilbereder en anden kvinde som Ralphs yndlingsret, Chicken à la King, og serverer den for sin intetanende mand. Den gastronomiske eksorcisme virker, Laura fordrives, og mens alt er så godt set fra Abbys synsvinkel, efterlades læseren med en besk smag i munden.

Igennem analysen vil jeg vise, hvordan den narrative diskrepans mellem fortælleren Abbys selvopfattelse og læserens opfattelse af Abby tillader Ainslie Hogarth at kritisere både fortidige og nutidige rigide kønsnormer knyttet til smag. Jeg vil vise, hvordan kønnet smag er en kilde til negative følelser hos Abby og på én gang er en drivkraft for handling og udstiller de kvindelige karakterers begrænsede handlemuligheder. Analysen af *Motherthing* vil demonstrere potentialet i en gastrofeministisk litteraturkritik grundet i et blik for kønnede magtstrukturer indlejret i fænomenet smag, som kan tilvejebringe en forståelse af smages indflydelse på fiktionskarakterers handlinger, holdninger og følelsesliv.

## Skæringsfeltet mellem smag og køn

Smag er et komplekst fænomen. Som madantropolog Susanne Højlund påpeger, udgør smagene sød, sur, salt og bitter kun en brøkdel af smagens landskab. Smag kan henvise til “madens mindste bestanddele: molekylerne. Men vi kan også mene kroppens sanseapparat, vores personlige præferencer eller endda en hel gruppe menneskers livsstil, vaner og traditioner”. Smag befinder sig i en “kompliceret grænseflade mellem kemi, krop og kultur” (s. 6). Enhver samtale om “god smag” berører derfor også både en persons skiftende, individuelle præferencer – smag som æstetisk kategori – samt en tidløs, kollektiv standard – smag som moralsk kategori (Gronow, 291). Hverken den universelle standard eller de individuelle præferencer er kønsneutrale. Der er blandt andet lavet studier i, hvordan overholdelse af hegemoniske maskulinitetsnormer påvirker mænds og kvinders spisevaner (Campos et al.), og at kød og kraftig smag generelt kønnes maskulint som “a symbol of male dominance” (Adams, 11), der konnoterer sex (Belasco, 37), mens grøntsager og milde smage kønnes feminint (Mori et al., 694) og konnoterer passivitet, renlighed og svaghed (Lupton, 28).

Smag og køn gennemskærer hinanden. Faktisk har køn så stor indflydelse på vores smag, at sammenhængen er blevet brugt som argument for at integrere smagsmæssige kønsforskelle i politiske strategier for at øge folkesundheden (Lombardo et al., 1).<sup>1</sup> Et eksempel på et antropologisk studie i kønnede smages påvirkning af individuelle og sociale spisemønstre er “Delicate dining with a date and burger binging with buddies: impression management across social settings and consumers’ preferences for masculine or feminine foods” (Gasirowska et al., 1), som viser, at kvinder og mænd bruger kønnede smage til at give specifikke indtryk af sig selv i sociale spisesituationer. Inspireret af studiet differentierer jeg mellem begreberne *smagspræference* og *smagsperformance*, hvor smagsperformance kendetegnes ved smagsvalg truffet for at leve op til en bestemt norm i grænselandet mellem æstetisk og moralsk smag. Jeg trækker desuden på de stereotypiske måder at performe sin femininitet på, som Kate Cairns og Josée Johnstron opstiller i *Food and Femininity* (2015) under betegnelsen “food femininities”: “The nurturing mother, the talented home-cook, the conscientious consumer, the svelte and health-savvy eater” (s. vii).

Når smag forstås i den brede, sociale forstand, som også er indlejret hos Hunt og Hayes-Conroy, gives der adgang til at betragte smagens sammenflettede felt og forstå, hvordan smagsdomme og kønsnormer hænger sammen. Kategorierne “smag” og “mad” overlapper i den forbindelse i nogen grad, idet smag ofte er en kvalitet ved (forestillingen om) mad. Distinktionen er dog væsentlig, fordi smag, jævnfør Højlund, altid indebærer en sammenblanding af kemi, krop og kultur. Ainslie Hogarths *Motherthing* giver hverken udpenslede beskrivelser af smag i molekyler eller sanselig forstand. Smagen handler snarere om, hvad karaktererne vælger at indsluse i deres kroppe, hvad deres motivation for det kan være, og, ultimativt, hvordan de valg påvirker deres selv- og omverdensforståelse, følelser og handlinger. Gastrofeminismen, i min forståelse, kan dermed undersøge, hvordan køn specifikt spiller ind på (valg af) smag, og hvad det fortæller om de kønsforståelser, der er individuelt og kollektivt knyttet til smag.

## Væmmelige smage

I Hogarths roman bliver konsekvenserne af at efterstræbe strenge kønnede smagsidealer hovedsageligt udtrykt igennem affekten afsky. Afsky er ligesom smag et biokulturelt fænomen (Highmore, 120), der opstår i samspil mellem krop og samfund, men som antropolog Deborah Durham skriver, kræver afsky også “an act of imagination” (s. 144), hvilket allierer den med evnen til at fiktionalisere. Flere studier har beskæftiget sig med afsky i skønlitteratur og dens effekt på læseren: “Authors utopian and dystopian simply compel us to their point of view by means of corporeal gestures. In effect, they reach out for the roots of our feelings, such as we experience them in our internal organs”, som sprogforsker Brett Cooke skriver (s. 188). Spekulative fiktionsgenrer,<sup>2</sup> som Hogarths horrorroman tilhører, lader på denne måde “both the use and *misuse* of food” (Westfahl et al., 3) karakterisere den verden, og altså også det sæt af kønsnormer, som handlingen udspiller sig i.

Afsky giver adgang til at skildre kroppens grænser eller et systems grænser netop ved at undersøge konsekvenserne af at overskride dem (Frank, 197). Afskyen opstår og udvikler sig altid i en dialektisk bevægelse mellem noget udenfor og noget indenfor, mellem krop og samfund, æstetisk og moralsk smag, og markerer herigennem grænserne for det acceptable. Foruden at vækkes af noget ulækkert, kan afsky udløses af umådeholdent indtag af noget appetitvækkende. Som Sianne Ngai skriver i sin affektteoretiske *Ugly Feelings* (2005), flytter følelsen af afsky sig i det tilfælde fra objekt til subjekt, sådan at “the one who is disgusted [becomes] disgusting (if only to himself or herself)” (Ngai, 22). Madlitteraturforsker Robert Appelbaum kalder denne form for selvafsky for “existential disgust” (Shahani, 130).

Undersøgelsen af smagene i *Motherthing* er i høj grad en undersøgelse af (selv)afsky og appetit i romanen, samt hvordan årsagen til tiltrækning, men især frastødning, udspringer af Abbys gammeldags kønsideal.

## Kønsstereotyp selvafsky

“When she had boyfriends, my mother cooked wholesome, delicious meals” (Hogarth, 29). I dette citat mindes Abby sin mors mange på hinanden efterfølgende kærester, morens ustabile psyke og den generelle utryghed i sin barndom. Her lærer hun, at kærlighed har en smag, og at smagen ikke er tilegnet hende: “It got to be so I craved the taste of her having a boyfriend in the same way I craved her panfried pork chops. [...] intended first and foremost for the men” (s. 29). I manglen på morens bekræftelse, projicerer Abby sin kærlighed over på barndomshjemmets sofa, “Couchy” (s. 25). Denne bliver hendes *morting*, en slags erstatningsmor. Mens sofaen kan omfavne og beskytte hende og derigennem simulere en flig af moderkærlighed, kan den selvsagt ikke sætte grænser, hjælpe eller opdrage hende. Opgaven med at lære hende noget så basalt som at være “appetitlig” i hygiejnisk forstand (s. 80) bliver negligeret af sofa- såvel som menneskemor. Hogarth stadfæster hermed årsagen til Abbys selvafsky, som bringes med ind i hendes voksne forhold til Ralph: Nu er det hans smag, der tæller, og kun ved at stille hans appetit kan hun få mulighed for selv at føle sig appetitlig. Abby indtager derfor hurtigt en kønsstereotyp rolle som madmor, understøttet af hendes semireligiøse anvendelse af en ganske bestemt kogebog.

The Book, som Abby blot kalder den, refererer til kogebogen *Secrets of a Famous Chef*, hendes “favorite and only cookbook” (s. 22). Bogen er en vejviser for god smag og et feminint kønsideal, og den stammer sigende nok fra 1930’erne (s. 23) – en ideologisk brydningstid i Canadas historie, hvor en kvindeundertrykkende forståelse af “proper womanhood” blev udfordret af kvindernes indtog på arbejdsmarkedet (Frager og Patrias, 13). Opskrifterne i The Book er fra “someone’s Mother”, som der står i forordet, “not highly seasoned indigestible dishes, but Canadian Home Cooking that some Canadian boy or girl has enjoyed in their Canadian Home” (s. 29). Der er kort sagt tale om en kulinarisk rundfart udi den trygge husfred, som Abby savnede i barndommen. Hun overtager ukritisk bogens *raison d’être*, hvor de rigtige smage er milde, velkendte og uforanderlige. Faktisk finder hun så stor tryghed i opskrifterne, at hun en aften tager kogebogen med i seng som beroligende natlæsning (s. 182). Abbys besættelse af *Secrets of a Famous Chef* tager til, efterhånden som hun fordøjer dens indhold. Også derfor føler hun sig afvist, da Ralphs mor – i levende live, ikke som spøgelse – kalder kogebogen for affald og forlanger den ud af sit køkken (s. 28). Det er, som havde Laura smagt på Abby og lavet en grimasse, spyttet hende ud.

Sianne Ngais afskydynamik, hvor afskyen ved noget kan internaliseres, passer godt på Abby. Et prægnant eksempel er, da hun fortærer de Cheetos, som Ralph er for trist til at spise: “I eat until I feel sick” (s. 40). Abby får da øje på sin refleksion i vinduet, sine orange mundvige: “Cheetos. Oh my God. Disgusting” (s. 41). Mens hun føler en eksistentiel selvafsky, beskriver Ralph i kontrast chipsene som “nasty treasures” (Hogarth, 35) – i en anerkendelse af deres forbudte kvalitet, men uden at den truer ham og hans selvforståelse. For Abby er det altid skamfuldt at spise usund, salt og fed mad. I en slags perverst nydelsesfuld selvbefredelse mindes hun en jul, hvor hun var “deep into the wine coolers, mashing cream cheese and mayonnaise and sharp cheddar together to form a cheese ball, which I ate half of all by myself, then couldn’t shit till New Year’s” (s. 15). Abbys følelse af ikke at kunne leve op til de kønsideal, hun efterstræber, udtrykkes også i tilbageblikket på hendes første møde med Ralph. Selvom de drak *coolers*, en sød alkoholisk frugtdrik, på en bar og havde det rart sammen, kunne Abby ikke kunne dy sig for at spørge Ralph direkte: “Why can’t you tell I’m disgusting?” (s. 80), som var det en åbenlys sandhed.

Abbys hårde domme går ud over hende selv og andre kvinder, som vi senere skal se, mens Ralph går fri. Ifølge Abby er det nemlig kvinders ansvar, at mænd spiser rigtigt: “That’s just part of the labor agreement” (s. 35). Dette dogme stemmer fuldt overens med The Books forandringsskyende doktriner, som holder Abby fastlåst i en usund parforholdsdynamik, domineret af hendes stræben efter at være “A Good Woman” (s. 250). Abbys erkendelse af sin mors omsorgssvigt leder hende på tragisk vis direkte i armene på fuldstændiggørelsen af den stereotyp, som moren kun lejlighedsvis – og altid for mændenes skyld – formåede at efterleve. Ainslie Hogarth lader dermed Abbys ansvarsfølelse knyttet til kønnet smag være kilde til hendes grundlæggende selvafsky.

## Brydning mellem kønnede smagsidealer

I Abbys stræben efter gammeldags kønsroller findes et ønske om at være en *nurturing mother*, jævnfør Cairns og Johnstons eksempler på arketypiske madkvinderoller – ikke kun for at bearbejde sin egen mors omsorgssvigt, men også for at erstatte, og overgå, Ralphs mor: “Laura didn’t care about serving good foods to save her family. Maybe if you’d fed him good foods from The Book, he wouldn’t have had his breakdown” (s. 151). Abby vil med sin madlavning holde Ralph fysisk som psykisk ved lige, og i den bestræbelse sætter hun lighedstegn mellem en altopfordrende moderrolle og det at være kvinde i et parforhold. Derfor opstår der et misforhold mellem hendes egne store forventninger til sig selv i forholdet og Ralphs forventninger til hende, som i romanen er helt fraværende.

Den hjemlige horror i det meste af romanen består hermed i, at Abby tydeligvis ikke performer sin rolle og en bestemt feminin smag, men i stedet – grundet sin traumatiske opvækst – har opbygget en helt selvfølkelig præference for at tage Ralphs appetit på sin kappe, samt en dybfølt tro på, at hun på den måde kan “redde familien” – en formulering, Abby overtager fra sin kokebog: “I have a calling, and I am listening for it, and I’ll try out new things every day: make perfect fried-egg sandwiches and save your family” (s. 48). Abby er med andre ord en selvforanstaltet *tradwife*, der efterstræber 1930’ernes kønsnormer som en næsten karikeret stereotyp: “I’d make him his favorite dinner [...] and give him a nice, enthusiastic blow job before bed” (s. 11). Denne i overført betydning *ældste opskrift i bogen* slår dog fejl. I stedet prøver Abby sig med både Shepherds Pie og en “hilarious dinner” (s. 71), der består af laksegelé i en fiskeformet beholder med sorte oliven som øjne. Igen uden succes.

Rådvild over situationen på hjemmefronten skifter Abby arena og tager den geleomfattede laks med som en kontorsnack til kollegaerne. Her skiller den sig dog mildest talt ud fra de andres mad:

“It takes some time to fit the tray into the fridge. Only women work here so the fridge is tidy, bricked with labeled salads and yogurts and cubed, colorful fruit; Diet Cokes and slim cans of soda water and chocolate bars of various sizes, resealed with elastic, that we all nibble from, mice slowly picking from a baited trap. (s. 165)

I frokostlokalets blege lys ser laksen uappetitlig ud (s. 167), og da kollegaen Carol takker nej til at smage den, føler Abby sig afvist igen. Carol er en yoghurttype, tænker Abby hånligt: “clean and kind and intimate with the fragile chemistry of her gut flora”. Selv føler Abby sig mere som en “jellied salmon type” (s. 168). Synet på kollegaerne er her som andre steder både nedladende og misundeligt. En fransk fletning i kollegaen Lindas hår er smuk, men pinlig for en voksen kvinde (s. 66), og når hun sidder overperfektioneret bag sit skrivebord, “unwrapping the same buttered bagel, seedless and tidy, that she eats every single morning”, er kontrasten til Abbys “greasy egg sandwich” (s. 108) både fordømmende, skam- og længselsfuld. Abby ønsker at passe ind, men finder kollegaernes små portioner, søde smage og “infuriatingly small bites” (s. 169) dybt provokerende. Denne dobbelthed øger Abbys følelse af at stå udenfor det større fællesskab, som synes funderet i en anden

kulinarisk kønsstereotyp end hendes, nemlig *the health-savvy eater*, der inkarnerer den renlighed, mildhed og passivitet, som ifølge både Lupton og Mori et al. typisk forbindes med feminine spisevaner. I romanen udtrykkes kollegaernes unisone udglattende, konfliktsky kvindeideal primært igennem deres valg af sødligt neutrale smage. Arbejdspladsens etablerede økosystem forstyrres derfor, da Abby, omsorgsgiveren, bringer en familiespise ind i fællesskabet. To kønnede smagsidealer brydes, og Abby er i undertal.

Laksekatastrofen transformerer Abbys frustration til en splintrende vrede – “These annoyed feelings, this rage, vibrating so quickly inside me” (s. 177) – der først afmonteres, da Carol endelig tager en kiks og fylder den med laksegelé: “These yogurt types must really not think I’m disgusting” (s. 190). De bratte skift mellem ro og raseri i romanens indre fokalisering udstiller Abbys fundamentale usikkerhed, forankret i, hvordan hun selv med sine fastlåste, selvvalgte smagsidealer frygter – med rette, viser det sig – at falde uden for normen, at afvige og derfor i egne øjne være væmmelig. På trods af sin frygt, betragter hun det end ikke som en mulighed at overtage kollegaernes spisekultur. Når hun beskriver den som “mice slowly picking from a baited trap” (s. 165), vurderer hun i stedet kollegaerne til at være underlagt en neoliberal feminin smag domineret af reklamer og unaturlige diæter (s. 169).

Smagens udspring af kønsroller er altså kilde til Abbys negative følelser over for sine kollegaer, idet det er de interne brydninger i sammenhængen mellem smage og køn, der giver anledning til hendes frustration. Romanens gastrofeministiske kritik består dermed i, at Abbys hårde domme frem for alt udstiller det uholdbare i hendes egen rolle som opretholder af kønnede smagsstereotyper i mødet med omverdenen. Ainslie Hogarths dobbelte linse, hvor læseren får adgang til at vurdere Abby, der vurderer sine kollegaer, udstiller kollegaernes adfærd såvel som Abbys blik. Fortiden og nutiden indeholder hver sit sæt af fastlåste udtalte retningslinjer for, hvad kvinder bør spise, og disse retningslinjer mudrer skellet mellem performance og præference. Romanen forholder sig kritisk til såvel 1930’er-tankegangen, hvor kvinden ideelt set er en selvopofrende hjemmekok og *nurturing mother*, men også til en senmoderne, individualiseret forståelse af smag og køn, der inkarneres af de kvindelige kollegaer som *health-savvy eaters*, armeret med glat Tupperware og portionsafmålte yoghurturter. Kritikken hæver sig over tid og omhandler mere generelt spørgsmålet om rigtige og forkerte smage som et rent feminint anliggende – brugt af kvinder til at kontrollere hinanden og holde hinanden i ave i fastlåste ideer om kvindelighed.

## Gastroeksorcisme

Da Abbys gentagne forsøg på at opmuntre Ralph med hjemmelavet mad slår fejl, og han mister, hærget af søvnløshed, troen på deres fælles fremtid (s. 161), konsulterer Abby et spirituelt medie og får klar besked: “You have to feed him something *special*. Something that proves your devotion to him. Not love, you understand? *Devotion*. A mother’s love is *devoted*. *Consuming*” (s. 207). Rationalet er, at den rigtige mad vil forandre noget inde i Ralph; at hendes hengivenhed, eller med et mere retvisende ord, underkastelse, vil gøre ham i stand til at udstøde sin mors onde ånd: “I have to

feed it. Feed Ralph, something that will poison his queen. Anemic Laura who could proudly never keep food down” (s. 209). Abby vælger Ralphs yndlingsret, Chicken à la King, men i stedet for kylling baserer hun den på kødet fra plejehjemsbeboeren Mrs. Bondys datter Janet. Hun er skruppelløs både i mordsituationen og efterfølgende, fast overbevist om, at hun ofrer en værdiløs person for at redde sin mandegud, “one of the greatest men in the entire world” (s. 255). Hendes indre monolog er på dette tidspunkt manisk, og teksten farves af hendes ustabile psyke.

Under madlavningen smelter Abby sammen med kagebogens tone, ordvalg og opskriftens fremgangsmåde. Hun tænker i kursiverede afsnit, som om hendes tanker indgår i *The Book*: “*A Good Woman butchers her meat properly, without cruelty. A Good Woman takes only what she needs for Chicken à la King and nothing more*” (s. 250). Den 1930’er-orden, hun ønsker genetableret mellem hende og Ralph, som moren Laura blokerer for, svitses på panden i form af Janets kød. Abbys monstrøse handling tjener det højere mål om at redde hendes ægteskab, og hun kokkererer i overensstemmelse med kønsstereotyper, hvor kød ikke blot er et symbol på mandlig dominans, men også en konnotation for sex. Kødet skal styrke maskuliniteten i Ralph og hermed gøre det romantiske forhold til hende vigtigere end forholdet til hans mor. Menneskekødet kan her, hvis man følger Abbys logik, tolkes som en slags hyperkød, der er endnu mere effektivt, kønnet endnu mere maskulint, end kød fra andre dyr.

Under måltidet beskriver Abby kødet som godt i forståelsen *godgørende*, i fin overensstemmelse med dets funktion som spøgelsesuddrivende medicin. Samtidig bekræfter hun Ralphs smag: “I fill my fork with more of this good meat. Ralph is right about the roasted red pepper instead of pimento, it really is tastier” (s. 255). Ralph tager godt fra, og da han nogle timer senere kaster op (s. 266), er Abby lettet. Opkastet markerer, at gastroeksorcismen er vellykket, for det er både maden og Laura, der ender i kummen: “*Abby’s plan had made Ralph well again, a perfect recipe of her loving design*” (s. 269). I denne makabre finale er det ikke Ralphs tro på, hvad han spiser – sin livret med kylling – men hvad han faktisk spiser – menneskekød – der transformerer ham. Menneskekødets hypermaskulinitet er helt konkret blevet indlejret i det af Abbys intention. Hun har efter egen overbevisning givet det smagen af sin hengivenhed, og samtidig har hun endegyldigt brudt med den kollektive standard for smag – gammeldags som moderne – som er muteret til en individuel monsterappetit og en levendegørelse af det, hun altid har afskyet sig selv for: at have smag for det forkerte og derigennem være forkert.

På denne vis leder Abbys rigide smagsregime hende ud i en grænsebrydende handling med formål om at genindstifte en gammeldags kønsorden. Når Hogarth udstyrer Abby med en så ekstrem “målet helliger midlet”-logik, udstilles Abbys ønske om netop det. At hun lykkes med sin mission, øger kun tragikken, for det kan kun være et spørgsmål om tid, før mordet opklares, og Abbys “real live Couchy Motherthing, finally making me whole and real and connected to the rest of the world” (s. 83) – dvs. Ralph – bliver taget fra hende, eller rettere hun fra ham.

*Motherthing* udkrystalliserer og kritiserer et traditionelt feminint smagsideal, *the nurturing mother*, baseret på uforanderlighed og tilfredsstillelse af andres (mænds og børns) appetit. Samtidig kritiserer romanen et mere moderne feminint

smagsideal præget af overfladisk neoliberalisme og renskuret passivitet: *the health-savvy eater*, repræsenteret af Abbys kvindelige kollegaer. *Motherthings* gastrofeministiske brod skal dermed findes i skildringen af en tydeligvis uholdbar binær opposition mellem maskuline og feminine smage, hvis fastlåste kvinderoller er snærende, vækker selvafsky, afføder hårde domme over andre og kan sløre skellet mellem performance og præference, rigtigt og forkert. Analysen af *Motherthing* viser hermed gastrofeminismens kritiske potentiale for at afdække de kønnede smage, der kan være en nøgle til at forstå de sociale dynamikker bag fiktionskarakterers følelsesliv og handlinger.

## Smagen af klimalitteratur

Igennem analysen af *Motherthing* har jeg behandlet romankarakterernes reaktion på mad som madens smag og brugt gastrofeminismen til at udforske denne reaktions udtryk i form af tanker, følelser og handlinger for at fremhæve romanens kritiske perspektiver på køns påvirkning af, hvad der spises og hvorfor. Grundet sin mulighed for at øjensynliggøre bagvedliggende kønnede strukturer for handling og følelsesliv knyttet til smag rummer gastrofeminismen et naturligt potentiale for at udfordre selvsamme strukturer. Det vil sige udfordre kontraproduktive kønnede skel, som afholder sociale madfællesskaber fra f.eks. at udvikle sig i mere ligestillede og bæredygtige retninger. I litteraturanalyse kan der derfor findes en naturlig forbindelse mellem gastrofeminisme og queerstudier af, hvordan heteronormative kønskonstruktioner kan destabiliseres eller transformeres igennem madbeskrivelser i skønlitteratur (Ehrhardt, 91) – hvad Kristin Hunt kalder for “queering contemporary foodways” (s. 115). Det kan være med kulinariske beskrivelser, der navigerer uden om trygheden i binære identiteter knyttet til madkultur og i stedet præsenterer andre, mindre fastlåste måder at kønne spisehandling og appetit på. Disse kan altså pege frem imod ikke-binære alternativer til de fortsat dominerende stereotyper, jeg præsenterede i starten af artiklen, hvor visse smage generelt opfattes som enten maskuline og feminine.

En bevæggrund for at genforhandle en kønnet madkultur kan være at bryde ud af de normer, som marginaliserer nogle og fastlåser andre, bevidst eller ubevidst, sådan at den binære status quo opretholdes. Det kan, som i *Motherthing*, komme til udtryk ved at vise fraværet af social bæredygtighed i typiske normsæt for såvel gammeldags som moderne smagsregimer med klare skel mellem maskulin og feminin smag. I kontekst af anden skønlitteratur vil det på samme vis være relevant at undersøge, hvad skildringer af smagsvalg, -præferencer og performance betyder for både handlinger, følelser og relationer, men også hvordan de potentielt forbinder sig med de skildrede fødevarer-systemer, og hvordan kønnede smage i skønlitteratur kan katalysere eller bremse udviklinger knyttet til klimabæredygtighed.

Gastrofeminisme er på den måde en oplagt læseprisme for klimalitteratur, der kan give indblik i, hvordan kønnet smag tager del i litterære forestillinger om dystopiske som utopiske fremtidssamfund. Jeg ser et særligt potentiale i en dansk kontekst, idet dansk økokritik ikke hidtil har beskæftiget sig meget med mad i skønlitteratur. Dette skyldes nok på den ene side, som Sophie Wenerscheid skriver i en

artikel om madkulturen i to romaner af Malte Tellerup, at dansk klimalitteratur generelt indeholder få beskrivelser af spisevaner (s. 13).<sup>3</sup> En anden årsag kan være, at vi har manglet en indgangsvinkel til at behandle de skildringer, der trods alt er, og som muligvis er blevet overset, fordi de ikke taler direkte ind i et klimaperspektiv, men i et komplekst felt mellem køn og krop, æstetisk og moralsk smag – som dog netop derfor, vil jeg mene, er med til at formgive fiktionernes forestillinger om sammenhænge mellem indre og ydre klima.

Gastrofeminismen kan altså potentielt udfylde et tomrum i danske litteraturstudier og tjene som læseprisme for nogle af de mange forfattere (f.eks. Ida Marie Hedes, Amalie Smiths og Josefine Klougarts forfatterskaber; Alexandra Moltke Johansens *Animal* (2022), Rasmus Theisens *Molbohistorier* (2023) og Shëkufe Heibergs *Nødder* (2023)), der i den aktuelle bølge af dansk klimalitteratur undersøger krydsfeltet mellem krop, køn og klima og inddrager madproduktion og spisehandlinger i den forbindelse. Sådanne læsninger vil kunne give et indblik i madens rolle i klimalitteraturen – funderet i afsky og appetit samt følelser og handlinger knyttet til kønnede smage – og afdække nye aspekter af sociale som politiske strukturer i litteraturen.

## Noter

- 1 Smag glimrer ved sit fravær i FN's Venn-diagram over vejen til bæredygtige fødevaresystemer fra 2018, som lokaliseres til et overlap mellem miljømæssige, sociale og økonomiske impacts (FAO 2018). I den sociale kategori findes bl.a. køn, kulturelle traditioner, ernæring og dyrevelfærd, mens smagens betydning udelades.
- 2 Her forstår jeg spekulativ fiktion som paraplybetegnelse for al ikkemimetisk narrativ fiktion (Oziewicz).
- 3 Artiklen udspringer af Sophie Wennerscheids igangværende forskningsprojekt "Smag for forandring", som med afsæt i bæredygtige fremtidsvisioner i nordisk litteratur undersøger, hvordan gentænkning af værdiforestillinger om madsystemer kan udvikle systemerne i en mere bæredygtig retning.

## Litteraturliste

- Adams, Carol J. (2021): *The Sexual Politics of Meat: A Feminist-Vegetarian Critical Theory*, New York: Bloomsbury Academic.
- Avakian, Arlene Voski og Barbara Haber (red.) (2005): *From Betty Crocker to Feminist Food Studies: Critical Perspectives on Women and Food*, Amherst: University of Massachusetts Press.
- Belasco, Warren J. (2014): *Appetite for Change: How the Counterculture Took on the Food Industry*, USA: Cornell University Press.
- Cairns, Kate og Josée Johnston (2016): *Food and Femininity*, London: Bloomsbury.
- Campos, Lúcia, Sónia Bernardes og Cristina Godinho (2020): "Food as a Way to Convey Masculinities: How Conformity to Hegemonic Masculinity Norms Influences Men's and Women's Food Consumption", i *Journal of Health Psychology* 25.12, s. 1842-56, [doi.org/10.1177/1359105318772643](https://doi.org/10.1177/1359105318772643).
- Chakrabarti, Sohni, Isihita Dey og Deberati Sen (2024): "Gastrofeminism: A Manifesto", i *Gastronomica: The Journal of Food and Culture* 24.3, s. 1-7, [doi.org/10.1525/gfc.2024.24.3.1](https://doi.org/10.1525/gfc.2024.24.3.1).
- Cooke, Brett (1996): "Utopia and the Art of the Visceral Response", i Gary Westfahl, George Slusser og Eric S. Rabkin (red.): *Foods of the Gods: Eating and the Eaten in Fantasy and Science Fiction*, Athens, Georgia: University of Georgia Press.
- Durham, Deborah (2011): "Disgust and the Anthropological Imagination", i *Ethnos* 76.2, s. 131-56.
- Ehrhardt, J. C. (2006): "Towards Queering Food Studies: Foodways, Heteronormativity, and Hungry Women in Chicana Lesbian Writing", i *Food and Foodways*, 14.2, s. 91-109, [doi.org/10.1080/07409710600691931](https://doi.org/10.1080/07409710600691931).
- FAO, FN's Fødevarer- og Landbrugsorganisation (2018): "Sustainability in Food Systems" (figur), <https://www.fao.org/3/ca2079en/CA2079EN.pdf>, tilgængeligt 31. juli 2024.
- Frank, Edward Morgan Day (2017): "Interest, Disgust", i *Novel: A Forum on Fiction* 50.2, s. 197-216, [doi.org/10.1215/00295132-4150223](https://doi.org/10.1215/00295132-4150223).
- Fragar, Ruth A. og Carmela Patrias (2005): *Discounted Labour: Women Workers in Canada, 1870-1939*, Toronto: University of Toronto Press, [doi.org/10.3138/9781442627499](https://doi.org/10.3138/9781442627499).
- Gasiorowska, Agata, Michał Folwarczny og Tobias Otterbring (2023): "Delicate Dining with a Date and Burger Binging with Buddies: Impression Management across Social Settings and Consumers' Preferences for Masculine or Feminine Foods", i *Frontiers in Nutrition (Lausanne)* 10, s. 1-10, [doi.org/10.3389/fnut.2023.1127409](https://doi.org/10.3389/fnut.2023.1127409).
- Gronow, Jukka (1993): "What is 'good taste'?", i *Social Science Information* 32.2, s. 279-301.
- Hayes-Conroy, Allison og Jessica Hayes-Conroy (2008): "Taking Back Taste: Feminism, Food and Visceral Politics", i *Gender, Place and Culture: A Journal of Feminist Geography* 15.5, s. 461-73, [doi.org/10.1080/09663690802300803](https://doi.org/10.1080/09663690802300803).
- Highmore, Ben (2020): "Bitter After Taste: Affect, Food, and Social Aesthetics", i Melissa Gregg og Gregory J. Seigworth (red.): *The Affect Theory Reader*, New York: Duke University Press, s. 118-37, [doi.org/10.1515/9780822393047-007](https://doi.org/10.1515/9780822393047-007).
- Hogarth, Ainslie (2022): *Motherthing*, Vintage Books.
- Hunt, Kristin (2024): *Gut Knowledges: Culinary Performance and Activism in the Post-Truth Era*, London: Routledge.
- Højlund, Susanne (2016): *Smag*, Aarhus: Aarhus University Press.
- Lee Brien, Donna og Lorna Piatti-Farnell (red.) (2018): *The Routledge Companion to Literature and Food*, Boca Raton, Florida: Routledge, [doi.org/10.4324/9781351216029](https://doi.org/10.4324/9781351216029).
- Lombardo, Mauro, Isaac Amoah, Alessandra Feraco, Elena Guseva, Stefania Gorini, Elisabetta Camajani, Andrea Armani, Elvira Padua og Massimiliano Caprio (2023): "Gender Differences in

- Taste and Food Habits: Implications for Personalized Nutrition”, i *Biology and Life Sciences Forum* 29.1, s. 1-4, [doi.org/10.3390/IECN2023-15533](https://doi.org/10.3390/IECN2023-15533).
- Lupton, Deborah (1998): *Food, the Body and the Self*, London: SAGE, [doi.org/10.4135/9781446221761](https://doi.org/10.4135/9781446221761).
- Mori, DeAnna, Shelly Chaiken og Patricia Pliner (1987): “‘Eating Lightly’ and the Self-presentation of Femininity”, i *Journal of Personality and Social Psychology* 53.4, s. 693-702, [doi.org/10.1037/0022-3514.53.4.693](https://doi.org/10.1037/0022-3514.53.4.693).
- Mouritsen, Ole G. (red.) (2024): *Gastronomiens spor i det danske samfund: Et festskrift udgivet i anledning af Det Danske Gastronomiske Akademis jubilæum 1964-2024*, Tranbjerg: Trykværket.
- Ngai, Sianne (2005): *Ugly Feelings*, Cambridge: Harvard University Press.
- Probyn, Elspeth (2000): *Carnal Appetites: FoodSexIdentities*, London: Routledge, [doi.org/10.4324/9780203361160](https://doi.org/10.4324/9780203361160).
- Wajcman, Judy (2004): *TechnoFeminism*, Cambridge: Polity.
- Wennerscheid, Sophie (2022): “Fra kippers til skvalderkålsbøf: Madkultur i forandring og ny stedsbevidsthed i Malte Tellerups *Markløs* og *Hedeselskabet*”, i *Spring* 51, s. 9-26.
- Westfahl, Gary, George Edgar Slusser og Eric S. Rabkin (1996): *Foods of the Gods: Eating and the Eaten in Fantasy and Science Fiction*, Athens, Georgia: University of Georgia Press.